

ŠT. 2, LETO 2019, LETNIK 52

NAŠ ZBORNIK²

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ OSEBAM Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU SLOVENIJE

RAZVAJENOST

Od izkoriščanja otrok do razvajanja

Položaj otrok se v družini in družbi spreminja iz roda v rod. Pred dobrim stoletjem je bil tudi otrok delavec, ki je garal na polju ali v tovarni. Pred pol stoletja so bile v večini družin delovne obveznosti razdeljene. Vsi odrasli in otroci so imeli vsak svoje naloge, bodisi pri delu v gospodinjstvu, vzdrževanju čistoče v hiši, delu na polju, pašniku, v hlevu. Potem pa je ameriški pediater dr. Benjamin Spock (1903–1998) začel vsiljevati drugačen način vzgoje otrok, ki je temeljil na permisivnosti. Permisivnost pomeni, da je otrok središče vsega dogajanja, da mu je dovoljeno vse, da se mu ne postavlja mej, da se mu mora v vsem ustreči in da starši polagoma postajajo otrokovi sužnji. Seveda to ni bil pediatrov namen, a takšne posledice so imele njegove knjige o negi in vzgoji otrok. Ko se je permisivna vzgoja pojavila, je veljala za napredno. Bila je nasprotje strogosti, kaznovalnosti. Bila je vzgojni ideal. Mladi ljudje, ki so se počutili žrtve stroge pretežno patriarhalne vzgoje, so sklenili biti svojim otrokom boljši starši, jim omogočiti lepše življenje, kot so ga imeli sami. Pozabili so na meje, ki jih potrebuje vsak otrok.

Ena skrajnost je prešla v drugo. Vsaj pri tistih starših, ki so niso upoštevali svaril, da otrok ne more in ne sme biti središče vsega. Pokojni psiholog Bogdan Žorž je imenoval razvajenost rak sodobne vzgoje. V psihološki praksi se je srečeval s starši, ki svojih otrok niso več obvladovali, ker so jim ti zrasli čez glavo. Ustanovil je zavod, nadomestni dom, v katerega so začasno namestili otroke, ki niso več mogli živeti pri starših. Tudi razvajenci so bili med njimi. V tokratni številki Našega zbornika objavljamo pogovor z njegovo soprogo, ki je imela v tem zavodu vlogo nadomestne matere. O razvajenosti otrok z motnjami v duševnem razvoju je poleg strokovnjakov spregovorilo tudi nekaj staršev.

Tereza Žerdin

Teme v letu 2019:

**Boj za pravice oseb z motnjami,
duševno zdravje, položaj staršev oseb z motnjami, najraje plešemo.**

NAŠ ZBORNIK

leto 52 - št. 2/2019
SLO ISSN 0340-655X
udk 376,3

Zbornik izdaja:

Zveza Sožitje - zveza društev za pomoč
osebam z motnjami
v duševnem razvoju Slovenije
Ljubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
Faks: 01/43 62 406
E-pošta: info@zveza-sozitie.si
http://www.zveza-sozitie.si
Izhaja šestkrat letno

Založnik:

FORMA 1 d.o.o., Ljubljana

Založniški svet:

Anka Pori, Matilda Šuman,
Helena Primc, Slava Donko,
Elizabeta Tučič

Uredniški odbor:

Tereza Žerdin, Lili Milošević,
Helena Primc, Tina Žnidaršič

Glavna in odgovorna urednica:

Tereza Žerdin

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej

Oblikovanje: Aleša Vukosavljevič

Tisk: FORMA 1 d.o.o.,

Samova 9, 1000 Ljubljana

Tel: 040 474 686

Celoletna naročnina:

17,90 EUR, za ustanove 38,30 EUR,
9,5% DDV je vključen v ceno.

Naročnino poravnajte na naslov:

Forma 1, d.o.o.

Samova 9, 1000 Ljubljana

Številka transakcijskega računa:

02036-0012027662

pri Novi ljubljanski banki d.d.

Fotografij in rokopisov ne vračamo.

Gradivo za naslednjo številko mora

biti v uredništvu najkasneje

do 5. v mesecu pred izidom!

Na naslovni strani:

RAZVAJENOST

O RAZVAJENOSTI

Kako jo privzgajamo in kako preprečujemo

V družbi zadnje čase vedno pogostejše slišimo, da imamo vedno več razvajenih otrok, nekateri pa razmišljanje še razširijo in pravijo, da imamo vedno več razvajenih otrok razvajenih staršev. Razvajenost je bila nekako še pred desetletjem beseda, ki ni bila pogosta. Sam spremljam članke s tega področja že nekaj časa, o razvajenosti sem pred leti predaval učiteljem na študijskih srečanjih, zdaj pa večinoma staršem in starim staršem v sklopu družinskega cikla prvo ali drugo leto v povezavi z razvijanjem samopodobe in zdravega razvoja otrok. Od slovenskih strokovnjakov je razvajenosti največ časa namenil Bogdan Žorž, napisal je tudi knjigo Razvajenost – rak sodobne družbe.

Smo prepričani, da v preteklosti res ni bilo razvajenosti oziroma razvajenih otrok? Ali je bila vzgoja za vse otroke stroga? Ali res še ni bilo materialne razvajenosti? V preteklost se ozirajo predvsem starejše generacije in primerjajo današnje življenje s tistim v svoji mladosti ali mladosti svojih babic in dedkov. Nekateri kot primer navajajo disciplino v šoli: učitelji so bili veliko strožji, kazni so bile hujše (telesno kaznovanje, poniževanje, izključevanje idr.), drugi poudarjajo problem sodobne tehnologije, ki vpliva na način življenja: otroci preveč posedajo pred računalnikom, igrajo elektronske igre ali preveč gledajo televizijo. Včasih so se ljudje več družili med seboj in se pogovarjali, sodobni otroci pa res vse težje navezujejo stike. Veliko ljudi poudarja problem porabništva in vpliva reklam: včasih ljudje niso hodili toliko po nakupih, zadovoljni so bili že z majhnimi stvarmi. V družini je bilo veliko otrok, denarja pa malo. Vse so si morali deliti. Jedli so iz iste skleda, mlajši so nosili oblačila starejših bratov ali sester ...

Razvajenost zadeva vsa področja življenja (telesno/materialno, socialno, čustveno, duhovno). Najhitreje in najpogosteje laično prepoznavamo materialno razvajenost, to je posledica pretirane usmeritve sodobne družbe v materialni razvoj: gmotnih dobrin ni nikoli dovolj, otrok kar naprej hoče več.

Razvajenost je težko prepoznati

Sam pojem razvajenosti je zelo povezan tudi z ustreznimi in/ali neustreznimi vzgojnimi prijemi. Poudarjata se popustljiva vzgoja in neustrezno postavljanje meja otroku. Pri tem lahko opazimo, da so starši pretirano popustljivi, pretirano skrb namenjajo negi otroka, zasipajo ga z raznimi dobrinami (ne glede na to, ali otrok to sploh potrebuje ali zmore smotrno izkoristiti).

V praksi ni primerov, ko bi šlo za čisto razvajanje. Vsi starši uporabljajo tudi druge vzgojne vzorce in prijeme. Prav zato pa je razvajenost težko prepoznati. Nekateri starši, ki razvajajo, pravijo, da to počnejo zato, ker imajo otroka preveč radi. Takšno prepričanje je zmotno, saj nikogar ne moremo imeti preveč radi. Starši morajo poleg otrokovih fizičnih in materialnih potreb zadovoljevati tudi njegove čustvene potrebe po varovanosti, sprejetosti, bližini in ljubljenosti: ljubkovanje, razne vrste pohval in priznanj, prilagajanje vzgojnih prijemov otrokovim značilnostim, izpolnitev želja v skladu s smislom in možnostmi, posvečanje časa pogovoru, poslušanju, skupnim dejavnostim, opravičilo otroku, če smo bili krivični, strpnost do manj ustreznega vedenja, če so razlogi za to. To ni razvajanje.

Kaj je razvajanje in kako se začne

Razvajanje se začne s tem, ko stvari, ki bi jih otrok že zmogel sam, starši počnejo namesto njega. To počnejo v dobri veri, da mu pomagajo, v resnici pa iz svojega otroka postopoma »delajo invalida«. Osebnostno izkušnjo imam, da sem še kot študent defek-

tologije želel pomagati vsem osebam s posebnimi potrebami, nato pa so me v eni od ustanov, kjer sem opravljal prakso, prijazno opozorili, da ni moja naloga in tudi ne bo naloga prihodnjega defektologa, da vse naredim namesto otrok. Moja naloga je, da jih to skušam naučiti in da bom dosleden pri vseh dejavnostih, ki jih nekdo že zmore, tudi če bo trajalo dlje časa. To vodilo upoštevam še danes in še vedno se je obrestovalo.

Po navadi starši in stari starši razvajajo iz neke lastne šibkosti ali v dobri veri, da počnejo nekaj dobrega za otroka. Vse več staršev je zaradi službenih obveznosti do poznega popoldneva ali večera precej fizično odsotna, zato jih tare občutek krivde. Odkupiti se želijo z materialnimi »nadmestki«, kot so vedno nove igrače, mobilni telefoni, obleke itn. Tako otroci dobijo stvari, še preden si jih sploh zaželi. Ko pridejo starši utrujeni iz službe, je otroku lažje dovoliti gledanje risank ali igranje računalniških igrice, kot pa da bi se z njim zavzeto ukvarjali. Tudi doslednost in vztrajnost v svojih zahtevah do otroka zahtevata od staršev precej truda. Včasih je otroku lažje dovoliti, da večerja na kavču, kot pa vztrajati, da mora jesti za mizo. Prav tako je lažje in hitreje pospraviti njegove igrače, kot pa vztrajati, da to stori sam. Te kratkoročne »rešitve« pa so dolgoročno zelo škodljive. V tem primeru je razvajanje samo drugačna oblika zane-marjanja.

Včasih otroka razvajajo, ker je na neki način prikrajšan. Morda so se ločili od partnerja, morda odrašča brez očeta/mame, morda je materialno prikrajšan ali trpi zaradi kakšne telesne ali duševne pomanjkljivosti. Svojemu otroku z razvajanjem nikoli ne bodo pomagali, temveč le škodovali.

Včasih otroka razvajajo, ker ne želijo biti takšni »tirani«, kot so bili njihovi starši, pri

čemer zaidejo v drugo skrajnost. Tako ne hote uporabljajo svoje otroke, da bi ozdravili svoje otroške rane, pri tem pa jim neizmerno škodujejo. Včasih razvajajo, ker so kratko malo premehki, ker ne zmorejo prenašati joka ali žalostnega pogleda svojega otroka ali ker ne prenesejo, da bi se »mučil«. Od njega na primer zahtevajo, da pospravi svojo sobo, otrok pa si nadene mučniški obraz, da se nam zasmili. Potem to storimo namesto njega. Tak otrok se je že zdavnaj naučil, da lahko z zaigranimi čustvi doseže svoje.

Včasih pa je razvajanje drugi pol zlorabljanja in takrat je še posebno škodljivo. Nekdo lahko najprej udari otroka, potem pa mu skesano kupi drago igračo. Včasih je razvajanje lahko celo odkupnina za molk o telesni ali spolni zlorabi. To so kriminalna, nedopustna in za otroka pogubna dejanja, razvajanje pa ga še dodatno zmede.

Starši, ki otroka razvajajo, se mu skušajo predstaviti v neki idealni podobi. Predstavljajo mu povsem prijazno okolje, vselej pripravljeno na stik z njim, da mu zadovolji njegove potrebe. Kadar koli je stik navezan, je enostranski, namenjen zadovoljevanju otrokove potrebe. Otrok doživlja svoje starše kot okolje, ki je »ustvarjeno zgolj in samo zanj«. Ne nauči se prepoznavati okoliščin, ko starši niso pri volji, da bi zadovoljevali njegove potrebe. Ker se to vseeno dogaja, otrok takih položajev ne doživlja kot izraz volje staršev, kot njihovo pravico do takšne odločitve, temveč kot nekakšen spodrseljaj. Njegova podoba idealnih staršev pravzaprav ni ideal, ampak nekaj popačen ideal, bolj karikatura ideala. V odraščanju razvajeni otrok to karikirano podobo idealnih staršev prenese na širše socialno okolje, zato v okolju ne more navezati zdravih socialnih stikov v okolju. Vede se, kot da je vse

okrog njega ustvarjeno zato, da izpolnjuje njegove potrebe, želje, pričakovanja ... Njegova pričakovanja so izjemno velika. Okolje mu jih nikakor ne more uresničiti, zato doživlja nenehna razočaranja.

Vzgajati med drugim pomeni, da otroka pripravimo do nečesa, kar mu ni v veselje – da pospravi, si umije zobe, odide v posteljo, napiše nalogo ... Marsikateri otrok tega ne naredi sam od sebe. In pri tem seveda tudi protestira, žali, postane slabe volje in se znese nad tistimi, ki od njega zahtevajo te dolgočasne stvari. Ni otroka, ki bi pri dveh ali treh letih vedel, kaj je prav in kaj narobe. Zapomni pa si odziv staršev in iz tega ustvarja povezave – kakšne, pa je odvisno od pravil, ki se jih tako uči. Pravil se otrok nauči le, če jih mora spoštovati tako doma kot v vrtcu, šoli. Če so vaše zahteve v očitnem nesoglasju s sposobnostmi otroka, tako njega kot vas čakajo naporni časi.

Razvajeni človek

Razvajeni človek ne ve, kdo je, zakaj je na svetu in kaj hoče. Nima delovnih navad, vsak trud mu je odveč. Posledično tudi ne dosega dobrih izidov in nima motivacije. Pri nobeni dejavnosti ne zdrži dolgo, vsega se hitro naveliča. Ne zna se odrekat, težko se odloča, njegova čustva so plitva in nepristna, je manipulativen, težko sodeluje v družbi in dela v timu. Ima nizko samopodobo in je nezadovoljen s seboj ter z drugimi. Doživlja nenehna razočaranja in »krivice«. Ni zmožen vztrajanja v partnerskem odnosu, razen če mu partner v vsem ustreže.

Pri vseh razvajenih ljudeh podoba seveda ni tako drastično negativna. Mogoče je tudi, da je nekdo razvajen samo na nekaterih področjih. Vsekakor pa je dobro, da starši

razmislijo o svojem odnosu do otroka in prenehajo z razvajanjem. To seveda ne bo lahko, vendar je neogibno, če želijo popraviti že storjeno škodo. Predvsem pa je potreben uvid, zakaj to počnejo.

Nekateri otroci se doma niso naučili spoštovati koristnih pravil; z njimi se soočijo šele v vrtcu ali šoli. Če ne sprejemajo meja, se ne menijo za druge in počnejo, kar jih je volja, jih drugi hitro izločijo iz družbe. V vrtcu, šoli in drugih skupnostih je treba pravila predstaviti in uresničevati, sicer se otrok nauči, da veljajo za druge, zanj pa ne.

Za svojo hčer bi težko rekla, da je razvajena. Pri njej je pomembno, da vzdržujem kontinuiteto, red in ji postavljam meje, ki jih je sposobna tudi doseči. Za naše otroke pogosto rečejo, da manipulirajo in izsiljujejo. Sama sem prepričana, da ni tako. Ko me hči na primer prosi za neko stvar v trgovini, ji razložim, da tega ne bo dobila (če seveda presodim, da je ne potrebuje), in nikdar ne vztraja pri svoji prošnji ali zahtevi. Smo pa zagotovo starši otrok z motnjami v duševnem razvoju pustljivejši do njih kot do svojih otrok, ki nimajo motnje. Ključ je v tem, da oseba z motnjo v duševnem razvoju potrebuje veliko več naše pozornosti in ljubezni.

Majda Gorenji

Otroci se učijo pravil z izkušnjami

Pri otroku bodite vedno pozorni na dobre plati. Bodite pozorni na to, da se bo primerno vedel. Četudi ga grajate, ga kot osebo sprejmite, kakršen je. Opogumite ga in mu vedno natančno povejte, kaj vam je všeč na njem. Vsak otrok potrebuje povratno informacijo skoraj tako kot zrak. Pohvale mora slišati pogosto, da se bo sam sebi zdel sposoben. To je lahko temelj za zdravo samopodobo. Otroci se pravil učijo že kot dojenčki. Že dojenček si zapomni odziv staršev in glede na ta odziv sklepa o svojem vedenju. Tako dojenčki in malčki kot predšolski otroci se pravil učijo z izkušnjami, ki jih dan za dnem pridobivajo s starši. Če otroku vedno v vsem ustrezate, ne spozna meja. Obstaja velika možnost, da bo postal sebičen in brezobziren, da ne bo spoštoval niti potreb staršev niti drugih ljudi. Če pa vedno obvelja volja staršev in nikoli niso upoštevane otrokove potrebe, ne bo postal dovolj samozavesten in samostojen. Vendar obstaja tretja pot, niz poštenih pravil, ki upoštevajo tudi potrebe otroka, ne da bi pri tem vedno obveljala njegova volja. Ta pri otroku vzbujajo spoštovanje do staršev in drugih ljudi ter omogočijo prijetno sobivanje. V nadaljevanju je nanizanih nekaj primerov postavljanja pravil v družini, mogoče vam bodo v pomoč pri oblikovanju vaših:

- **Spanje:** Po zgodbi za lahko noč mama ali oče odide iz sobe. Ti lepo mirno ostaneš v postelji.
- **Prehrana:** Jemo za mizo in vedno ob istem času. Za mizo se zberemo vsi. Jaz izberem, kaj bo za obed, ti pa se odločiš, koliko boš pojedel. Med obedom ostanemo za mizo. Nanjo ne sodijo knjige in igrače.

Televizor je ugasnjen.

- Pospravljanje: Sobo pospravljaš enkrat na teden. V dnevni sobi zvečer ne sme biti igrač. Preden se lotiš nove igre, pospravi prejšnjo.
- Odnos do drugih: Prijazni smo drug z drugim. Ne smemo se tepsti, trgati igrač iz rok in metati predmetov. Če nas kaj moti, to povemo. Pogovarjamo se prijazno, brez žaljivk in kričanja.
- Televizija: Jaz odločam, kako pogosto in dolgo boš gledal televizijo. Skupaj se odločimo, kaj smeš gledati. Televizijo smeš gledati le, če ti dovolim.
- Pomoč v gospodinjstvu: Vsi člani družine pomagajo v gospodinjstvu. O tem se dogovorimo skupaj in naredimo načrt.

To so pravila, ki ne nihajo z razpoloženjem staršev, temveč so trdna, zanesljiva in predvidljiva: otrok vnaprej ve, kaj se bo zgodilo, če jih ne bo upošteval. Otroku postavljajo smiselne meje, ne da bi bila s tem zanikana

njegova osebnost. Sestavite družinska pravila in jih poimenujte. Otrok naj ve, kaj pričakujete od njega. Družinska pravila naj imajo ime, pa naj gre za spanje, prehrano, pospravljanje, televizijo ali odnos do drugih ljudi. Pri sestavljanju pravil, upoštevajte tako otrokove kot lastne potrebe. Razvjen otrok težko prenese običajen trud, vsako neznatno bolečino, preizkušnjo, izgubo, težko se prilagodi spremembam v navadah. Starši, ki otroka razvajajo, mu dopuščajo možnost, da čustva izraža, na njegova čustva pa se ne odzivajo ustrezno.

Najboljše, kar lahko naredimo za otroka, je, da se z njim ukvarjamo (na pravi način). Več prostovoljne pozornosti bodo starši namenili otroku, manj je bo iskal neprimerno.

Strokovnjaki se strinjajo, da mora biti povezava med otrokovim nezaželenim vedenjem in posledicami čim bolj očitna. Med najučinkovitejšimi in najbolj raziskanimi metodami za postavljanje meja je odmor.

Tako se bo otrok učil iz logičnih posledic: če besede ne zaležejo, je treba poseči po dejanjih. Otroku dajte priložnost, da se uči iz posledic. Samovoljna kazen prinese zgolj otrokovo nenaklonjenost, nič drugega. Posledice morajo biti jasne, poštene in otroku razumljive, da se lahko česa nauči iz njih. Naj namesto besed govorijo vaša dejanja. Ko prenehajo razlogi za odmor, otroku znova namenite prostovoljno pozornost. Poleg tega bodite pozorni še na tri stvari.

Takoj! Logična posledica naj sledi takoj, ne šele naslednji dan ali celo teden. Čim manjši je otrok, tem pomembnejše je, da občuti posledice takoj.

Vedno! Če enkrat vztrajate, naslednjič pa popustite, boste otroka le spodbudili k boju za premoč. Neprimernemu vedenju mora vedno, torej vsakič, slediti logična posledica. Vedno pomeni, da tudi jutri veljajo ista pravila kot danes. Vedno pomeni tudi, da pri mami veljajo enaka pravila kot pri očetu. Starši morajo biti pri pravilih enotni, in tudi posledice morajo enako slediti pri obeh, sicer bo otrok poskušal starše izigravati.

Primerno! Logične posledice morajo biti tako smiselne kot primerne, torej ne prehude ne preblage. Dva tedna hišnega pripora, ker je prišel deset minut prepozno, je prehuda posledica, ki bi jo otrok občutil kot kazen. Vzeti za pet minut igračo, ki je noče pospraviti, pa je preblaga posledica, da bi se otrok kaj naučil iz nje.

*Aleksander Vališer, profesor defektolog
in profesor specialne in rehabilitacijske pedagogike
za osebe z motnjami sluha in govora in predavatelj
na seminarjih Zveze Sožitje*

Deset znamenj razvajenosti

1. Pogosti izpadi besa
2. Nikoli zadovoljen
3. Ne želi pomagati
4. Poskuša nadzorovati odrasle
5. Pogosto vas osramoti v javnosti
6. Ne želi deliti
7. Morate ga prositi
8. Ignorira vas
9. Ne želi se sam igrati
10. Morate ga podkupiti

Povzeto po spletu

Mislim, da otrok z avtizmom sploh ne more biti razvjen, ker je hiperaktiven. Pri avtistu je treba vedeti, da bo stvar stooostotno izpeljal, če bo zanj motiviran. Če pa ne bo videl motiva, potem dejavnosti ne bo izvedel, ker zanj ne bo potrebna. Lepo zavihani ovratniki in čisti čevlji ter lepo umiti zobki so naloga okolja in skrbnikov, in ne otroka z avtizmom.

Nataša Jerina

Kaj se nam je zgodilo?

Pred pol stoletja so psihoanaliza in druge psihoterapevtske šole pokazale in dokazale, da so otroci, ki so odraščali brez starševske ljubezni, odrasli v nevrotične osebnosti. Na podlagi tega so domnevali, da je za otrokov pravilni razvoj in njegovo prihodnje duševno zdravje najpomembnejše, da mu dovolj pokažemo, da ga imamo radi. Če pomanjkanje ljubezni izzove nevrozo, potem bo izražanje in dajanje ljubezni izzvalo duševno zdravje. Posledica tega je bila, da smo pojma »imeti rad otroka« in »vzgajati otroka« združili in ju poistili. Ta model vzgoje je permisivna vzgoja in je prinesel novo »pedagoško patologijejo«: razvajenega, preveč varovanega otroka ali oboje. Med razvajenim in pretirano varovanim otrokom je velika razlika.

Razvajeni otrok se med igro oddalji od svoje mame, steče stran, mama teče za njim in ga kliče, otrok pa se ne odziva, ne meni za klice. Preveč varovani otrok se od svoje mame ne oddalji niti med igro. Ves čas preverja, kje je mama, da se ne bi preveč oddaljil od nje. Tako vedenje navadno opazimo že pri zelo majhnih otrocih in jim bo med odraščanjem povzročalo vse večje težave. Razvajeni otrok je ta, ki je dobil veliko ljubezni in nič pravil, zahtev. Razvajeni otrok ne bo prenehal z dejavnostjo, ki mu je prijetna, samo zato, ker to od njega zahtevajo starši. Namesto da bi se podredil volji staršev, podredi starše svoji volji in se v družini pogosto vede kot vodja. Tako se otrok ne bo naučil prenašati frustracij, ki so del življenja. Ne bo razvil navad vzdrževanja reda, učenja, ker mu s podre-

janjem njegovi volji starši ne omogočajo učenja. Tak otrok bo imel težave z empatijo in bo pričakoval, da mu bodo vsi drugi ustregli, tako kot starši.

Starši, ki jih je nenehno strah, da se bo otroku zgodilo kaj slabega, bodo obsedeni s tem, kako ga zavarovati pred nevarnostjo in tveganjem. S tem starši otroka ne naučijo, naj pazi nase toliko, kot zmore, temveč mu prenašajo sporočilo: majhen si in nesposoben, svet je slab in nevaren. Tako sporočilo oblikuje otrokovo predstavo o sebi, svetu in drugih. Preveč varovani otrok se ne nauči biti samostojen niti na tistih področjih, kjer zmore, odrasel pa bo v bolj pasivno in bolj odvisno osebo glede na svoje sposobnosti. Tak otrok si ne bo upal raziskovati, početi stvari, ker ga je strah, saj je ponotranjil sporočila, da ne zna in da je svet nevaren. Prepoznamo ga po tem, da je v primerjavi z vrstniki pretirano povezan s starši, ki mu večinoma pošiljajo sporočila: »Ne počni tega, ne počni tistega, pazi,« in počnejo stvari namesto otroka, ker ta »ne zna« ali »ne zmore« sam.

Če se vprašamo, zakaj starši to počnejo, če danes vemo, da ta način vzgoje ni uspešen, je odgovor v razmišljanju staršev. Preveč zaščitniški starši imajo svojega otroka zelo radi, vendar jih pretirano skrbi njegovo življenje in zdravje. Skrbi jih tudi takrat, ko to ni potrebno. Starši, ki pretirano varujejo otroka, se pogosto tega ne zavedajo, saj menijo le, da so odgovorni. Da bi opustili škodljiv način vzgoje, bi se morali soočiti s svojimi strahovi.

Pri starših, ki otroku ne postavljajo mej, niso dosledni pri zahtevi, da otrok upošteva pravila, pa je vodilo občutek strahu, da jih bo otrok prenehal imeti rad. Taki starši razmišljajo: »Če od otroka zahtevam, da me upošteva tudi, kadar noče, sem slab starš. In če

sem slab starš, me otrok ne bo imel rad.« Oba načina vzgoje sta izid starševske ljubezni in najboljšega namena. A namen ni dovolj. Da bi se otrok psihološko pravilno razvijal, potrebuje toliko tako velikih izzivov, da jih lahko uspešno premaga. Tako se bo čutil sposobnega in razvijal pozitivno samopodobo. Težave v razvoju otrokove samopodobe nastanejo, kadar so izzivi za otroka preveliki, prezahtevni ali pa jih sploh nima. Iz tega navadno izhajajo tudi vedenjske težave, saj otrok ni kos frustracijam, ki jih prinese vsakdanje življenje. Če izidi niso v redu, je treba zamenjati prijem.

Po več desetletjih prevladovanja take permisivne vzgoje smo soočeni z njenimi negativnimi posledicami. Danes je jasno, da ni ljubezen ta, ki »kvari« otroke, pomanjkanje meja in izzivov pa jih. Sodobni starši so v strahu, da jih otroci ne bodo imeli radi, pripravljeni iz otrokovega življenja odstraniti vse, kar bi utegnili biti za otroka neprijetno. Danes se moramo starši znova naučiti, da postavljanje pravil in mej otrokom ne pomeni, da jih nimamo radi, temveč prav to, da jih imamo radi. Namesto odpraviti vse neprijetne položaje pomagajmo otrokom raje ugotoviti, da so včasih zelo koristne stvari lahko neprijetne, saj dandanes velja nov model vzgoje: ljubezen in upoštevanje meja, pravil, zahtev.

Povzela po Zoranu Milivojeviću, Alenka Somensary, univ. dipl. psih., Center Janeza Levca, Oddelki za vzgojo in izobraževanje Jaršev

Razvajeni učenec v posebnem programu vzgoje in izobraževanja

Prvo strokovno delo s tematiko razvajenosti je napisal pokojni psiholog Bogdan Žorž. V Čepovanu nad Novo Gorico sta z ženo vodila zavod, ki se je ukvarjal z otroki, mladostniki in družinami v stiski.

Srečal je veliko staršev, ki so spoznali, da so svoje otroke vzgajali napačno. Niso jih navajali na delo, na redno opravljanje vsakodnevnih domačih opravil. Za svoj trud niso zahtevali ničesar, vendar s tem niso pridobili spoštovanja svojih otrok. V želji, da bi postali prijatelji svojih otrok, jih niso upali nikoli grajati. Svoje otroke so želeli obvarovati pred vsem trdom, neuspehi in jim niso dali dovolj življenjskih izkušenj.

Razvajeni otrok ne sprejema pravil, nikoli ni imel omejitev. Vrstniki razvajenčka hitro prepoznajo in ga ne marajo za družabnika v igri. Razvajeni otrok ne zna deliti igrač, vsiljuje svojo igro in je cmerav. Otroci si za igro poiščejo rajši drugega vrstnika.

Starši ne opravijo svoje naloge v otrokovem zgodnjem otroštvu. Kot pravi Bogdan Žorž, starši učitelju svetujejo, naj bo kar strog z njihovim otrokom, ker to pri njem uspešno deluje.

Žorž pravi, da takoj pomisli, da obravnavo potrebuje oče ali mama, ne pa otrok.

Starši tolerirajo otrokovo neustrezno vedenje, velikokrat se jim otrok smili, menijo, da mu morajo pustiti svobodo.

Veliko staršev vztraja pri otrokovi infantilnosti – otrok je predolgo v plenica, ne navajajo ga na gosto hrano, z njim ravna neprimerno njegovi kronološki starosti, dovolijo, da jih otrok tepe, dovolijo, da spi s starši v isti postelji. Velikokrat je težko ločiti,

ali je to preveliko zaščitništvo ali razvajanje. Starši otroka v zgodnjem otroštvu razvajajo, v puberteti pa se pojavi tudi telesno nasilje staršev do otrok. Starši se potem, ko otroka telesno kaznujejo, zelo slabo počutijo in se želijo otroku spet prikupiti z darili.

Drugi zanimivi avtor, ki se ukvarja z razvajenostjo, pa je kanadski psiholog Jordan B. Peterson. Napisal je zanimivo knjigo 12 pravil za življenje: protistrup za kaos. V knjigi je dvanajst preprostih pravil za uspešno premagovanje življenjskih težav in vsako pravilo ima podrobno razlago. V knjigi prepleta lastne izkušnje s hudo bolno hčerko in izkušnje iz svoje terapevtske prakse.

Njegova poglobljena misel je, da so starši tisti, ki morajo poskrbeti, da se malo bitje učloveči. Otrok mora imeti prepovedi in mora vedeti, da bo kršitev prepovedi kaznovana. Nekaterim otrokom zadošča že namrščen pogled, drugi potrebujejo osamitev ali odvzem privilegija.

Vzgojna načela, ki jih predlaga Peterson:

1. Omejite število pravil.
2. Uporabite kar najmanjšo silo.
3. Starši bi morali biti v parih.
4. Starši bi se morali zavedati, da so sposobni biti grobi, maščevalni, arogantni, zamerljivi, jezni ali zavajajoči.
5. Obveznost staršev je, da delujejo kot zastopniki resničnega sveta.

Peterson sklene: **Svojim otrokom ne dovolite ničesar, zaradi česar bi jih imeli manj radi.**

Učitelji imamo v šoli več omejitev pri discipliniranju razvajenih učencev kot starši, velikokrat pa je naše vzgojno delovanje učinkovitejše. Razred deluje kot socialna skupina in veliko učencev se v šoli manj neprimerno vede kot doma.

Šolska pravila

1. V šoli veljajo šolska pravila, vsak razred ima svoja razredna pravila. Pravil naj bo malo, dogovorjen pa mora biti tudi način kaznovanja kršitve. Pravilo: Hodimo v koloni. Kdor prehit kolono, se mora vrniti, ga počakamo.
2. Motečega učenca lahko osamimo. Primemo ga za nadlaket in odpeljemo iz učilnice. V razred se vrne, ko izbruh mine.
3. Tako kot starši, bi bilo dobro, da bi tudi učitelji delovali v parih.
4. Učitelj bi se moral zavedati, da nosi v sebi tudi negativna čustva, ki lahko vplivajo na njegovo presojo.
5. Učiteljeva naloga je, da presodi, koliko in-

formacij o svojem otroku prenesejo starši. Za spremembo je potreben uvid starša in odločenost, da bo delal v otrokovo korist. Učitelji smo staršem in njihovim otrokom pripravljeni pomagati.

Literatura:

Peterson, Jordan B., 2018. 12 pravil za življenje: protistrup za kaos. Ljubljana: Družina.
 Žorž, Bogdan. 2002. Razvajenost: rak sodobne družbe. Celje: Mohorjeva družba.

Tanja Šoštarč Tasič,
 Center Janeza Levca,
 Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše

Razvajena mama

Razvajenost je po slovarju slovenskega knjižnega jezika naslednja:

1. **Razváditi** pomeni s pretirano nego, popustljivostjo povzročiti, da postane kdo zelo zahteven, izbirčen. Na primer: razvaditi otroka; med boleznijo se je zelo razvadil; niso je marali, ker je bila preveč razvajena.
2. **Razvájati** pomeni s pretirano nego, popustljivostjo povzročiti, da postane kdo zelo zahteven, izbirčen: starši razvajajo otroke; doma ga preveč razvajajo; rad se razvaja.
3. **Razvájenost** je lastnost, značilnost razvajanega človeka: razvajenost otrok.

Sodobna družba je usmerjena v tekmovalnost, postavljanje sebe na prvo mesto, zadovoljevanje najprej svojih potreb. Potemtakem se razvijamo v razvajeno družbo. Razvajamo najprej sebe.

Ob tem se mi poraja vprašanje, ali je mogoče otroka s posebnimi potrebami v resnici razvaditi?

V želji, da bi svojemu otroku, ki je drugačen, ki ne čuti enako kot jaz ali mi vsi, ugodili, delamo tudi najosnovnejše stvari namesto njega. S tem ga prikrajšamo za dragocene izkušnje, prikrajšamo za poraz in za zmago. Za občutek izpolnjenosti in sreče, ko mu nekaj uspe narediti ob naši pomoči ali celo samemu.

Priznam, da se mi kot materi otroka s posebnimi potrebami, otroka z avtizmom, velikokrat zazdi, da bi bilo najbolje in najhitreje, da bi naredila nekaj namesto njega. Ali pa da bi mu ugodila v vsaki njegovi zahtevi, ko protestira, da nečesa ne bo naredil ali ne bo jedel, ali pa ko nekaj hoče prav ta trenutek.

Moj fant lahko danes naredi vse, in naslednji dan nič. Možnost dajanja in sprejemanja se lahko spremeni tudi v eni uri. Je zato razvajen? Tako si misli zunanji opazovalec, ker ne pozna ozadja. In vsak od nas si z vsemi svojimi močmi prizadeva, da njegov otrok ne bi bil razvajen. Ali pa da ga razvajamo, ko se nam zdi to primerno. Čeprav je to bolj »crkljanje«.

In »crkljanje« je na vrsti pri nas vsak dan. Ker pomeni bližino, dotik, ki ga pri odrasčajočem otroku, ker ni prenesel dotikov, nisem imela. Najlepše razvajanje je, ko se »crkljava« na kavču in dobim noge v naročje: »Mami, pomasiraj me.« Za tako razvajanje grem na konec sveta.

Razvajena mama

Mnenja staršev otrok z motnjo v duševnem razvoju o razvajanosti

V času, ko živimo v obilju materialnih dobrin, posledično naši otroci ne živijo v pomanjkanju. Vsaj velika večina ne. Postajamo pa vse bolj zaščitniški in se bojimo, da se našim otrokom ne bi pripelo kaj hudega, in jim hočemo biti ves čas na voljo. To pa posledično pripelje do tega, da otroci niso pripravljeni na to, da bi se sami soočali s težavami. Kot mati otroka z motnjo v duševnem razvoju vem, da velikokrat popustim in obvelja otrokova volja. To pa zato, ker je moj otrok prikrajšan za številne stvari v

primerjavi z otrokom, ki nima motnje.

Če uživaš v družbi s svojim otrokom in če otrok ni preveč moteč za družbo, je možnost za razvajanje manjša. Ljubezni do naših otrok ni nikoli preveč in moramo jim dati vedeti, da so naši in da so enkratni v vsem, kar počnejo. Vseeno pa jim je treba postavljati meje, jim dati vedeti, kaj smejo in česa

ne. Moj otrok je star že nad dvajset let. Mislim, da je izoblikovana oseba in da sme imeti tudi svoj prav. Treba je spoštovati tudi njegovo voljo, če le ni ogrožena varnost in vedenje moteče za okolico.

Jelka Žgajnar

Govoriti o razvajanosti pri otroku z motnjo v duševnem razvoju se mi zdi zelo težko. Kaj hitro bi ob taki sodbi nekomu lahko storil krivico. Pri naših značilnih neproblematičnih otrocih je to lažje reči. Daš jim jasno navodilo, ki ga razumejo, in potem spremljaš, kako se odzivajo. Se pretvarjajo, igrajo, iščejo ovinke, ko se jim ne da storiti česa ali izpolniti obljube. Nasprotno pa se mi zdi (vsaj pri mojem otroku), da osebe z motnjo v duševnem razvoju težko razumejo cinizem (ali branje med vrsticami, podtone), zato vedno igrajo na prvo žogo. Če dam otroku navodila, bo to poskušal narediti (ni toliko pomembno kako in kdaj, ker ima sliko zahteve, prošnje ali navodila pred očmi, dokler se ne odzove). Izpolnitev pa je odvisna od okoliščin glede na njegove sposobnosti ali trenutnega počutja, ampak vedno se zgodi. Nikoli ničesar ne pozabi, zato je treba paziti, kaj sporočamo s komunikacijo (ne obljublaj nemogočih stvari, ker te vedno prime za besedo). Nisem zaznal, da nečesa ne bi naredil, ker se mu ne da ali ker bi nas »vozil malo naokrog«. Če mislimo, da vseeno nečesa ne stori, ne opravi ali opusti, je to zato, ker mu mi to dopuščamo oziroma toleriramo, mu prizanašamo in je to vzel kot danost. Pri njem je pomembna struktura. Možgani mu pač delujejo tako – najprej input – nato output ali po navodilu, ukazu, ko sledi odziv. Neko »bluzenje« kar samo po sebi pri mojem otroku z motnjo v duševnem razvoju ne pride v poštev. Zato se nikakor ne strinjam z nekaterimi pedagogi (v šoli nekega cilja s takimi otroki ne dosežejo), ki v obrambo neuspešnosti svojih prizadevanj, da bi z otrokom nekaj dosegli, navržejo, da je otrok pač »sckrljan« oziroma razvajan. To ni tako preprosto.

Janez J. Kovačič

Dragocena vztrajnost in doslednost izgubljenih in staršev

Najina jutra se ponavadi začne s kavo, ob kateri se pogovorita, kaj bova delali čez dan. Vztrajala sem in obrazložila, da tisto kar Imre in moja delati v Centru in v svoji sobi ter poskrbeti za svojo urejenost,

prinese v domače okolje. Sededa pa je šeasih že potrebno kaj pomagati.

Kmagali sva in danes mi ni treba posteljati postelje, zlagati perila v omaro, pa tudi pomivali posode, kadar je „dežurni“. Ni vse to zaradi mene, več je zaradi nje, da se ne pretrga nit prijaznosti. Utrdila je občutek, da mi doma pomaga, kar pripomore, da se dobro razumeva. Sededa pa so šeasih tudi težki trenutki, tako kot tudi v vseh še tako zdavih in urejenih družinah, a sem se v vseh letih najinega skupnega časa naučila dragocenejšega spoznanja, da spoštovanje, potrpežljivost, odpuščanje in ljubezen do otrok, še posebno tistih s posebnimi potrebami, šeasih delajo male čudeže!

Anica Štancar

Na Taboru pri Dornberku *pogovor z Zdenko Žorž*

Tabor je idilična vasica v bližini Dornberka na Primorskem. Vse hiše stojе na pobočju hribčka, med njimi pa se vijejo ozke uličice. Na vrhu hriba je ostanek obzidja, znotraj katerega je nekoč stal grad Dornberg. Grad je začel razpadati, propadajoče grajsko zidovje pa so ljudje porabili kot gradivo za hiše in gospodarska poslopja. Vasica je dobila današnje ime v času turških vpadov.

Malo pod vrhom hribčka je dom gospe Zdenke Žorž. Njen pokojni mož Bogdan Žorž, psiholog in psihoterapevt po izobrazbi, je pisec več knjig, najbolj znana je Razvajenost: rak sodobne družbe. Skupaj z ženo Zdenko sta preskušala model nadomestne družine za otroke s težavami.

V javnosti je znano predvsem ime vašega pokojnega moža Bogdana Žorža zaradi zelo odmevne knjige Razvajenost: rak sodobne družbe. Ali lahko bralcem Našega zbornika najprej poveste kaj o svojem možu?

Rojen je bil leta 1948, umrl pa je pred petimi leti zaradi pljučnega raka. Kot psiholog in psihoterapevt je delal v Centru za socialno delo v Novi Gorici. Obravnaval je predvsem mladostnike z različnimi težavami. Večina njihovih težav je bila pogojena z neurejenimi družinskimi razmerami in odnosi. Menil je, da bi bilo težave mogoče rešiti le tako, da bi se fantje ali dekleta za nekaj časa odstranili iz nezdravega družinskega okolja. Za

večino teh otrok ali mladostnikov se mu vzgojni zavodi niso zdeli primerni, zato je razmišljal o drugačnih rešitvah. Nadomestni dom ali nadomestna družina naj bi bila ena takih rešitev.

Kakšna je bila zamisel o nadomestnem domu?

Prvotna zamisel je bila taka: nadomestna oče in mati in hkrati največ sedem mladostnikov, starih od štirinajst do petnajst let. Od zamisli do izvedbe je preteklo več let, saj je bilo treba najprej najti primerno lokacijo in opraviti vse drugo. Uresničevanje zamisli pa se je z leti spreminjalo glede na potrebe.

In kje je našel lokacijo za dom?

V Čepovanu pri Novi Gorici je bil dijaški dom, v katerem so včasih stanovali otroci iz okoljskih hribovskih vasi. Do šole so imeli daleč, zato so med tednom bivali v domu. Ko so asfaltirali ceste in so si ljudje kupovali avtomobile, je bilo v domu čedalje manj otrok, ker so jih vozili v šolo starši. V izprazen dijaški dom so potem naselili begunske otroke iz Bosne. Ko pa so ti odšli, se je za najem stavbe pozanimal mož Bogdan. Stavbo je bilo treba prenoviti in opremiti. Za prenovo stavbe in nadaljnje vzdrževanje smo dobili donatorje. Opremo kuhinje je darovalo Društvo SILA – IWCL (slovensko mednarodno združenje žensk). Tudi za centralno kurjavo so poskrbeli darovalci.

Kdo je bil pokrovitelj projekta?

Sprva je bil projekt načrtovan v sklopu Centra za socialno delo Nova Gorica, kjer je bil mož v službi, pozneje Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Ministrstvo je tudi financiralo oskrbo.

Pod kakšnim imenom je deloval ta »nadomestni dom«?

Uradno ime je bilo Zavod za pomoč otrokom, mladostnikom in družinam v stiski. Na kratko pa B & Z IZZIV.

Črki B & Z v naslovu pomenita imeni Bogdan in Zdenka. Kakšno vlogo pa ste imeli v zavodu vi?

Zavod je deloval kot družina. Če je bil Bogdan kot oče, sem bila jaz kot mati. Ko si je Bogdan zamislil projekt nadomestne družine, sem pustila službo in se mu pridružila pri delu. Sin se je prav takrat osamosvojil in doma nisva bila več potrebna. Prej sem v službi delala z mladimi kot vodja skupine v šiviljski stroki, sprva za tovarno

Ideal, pozneje za zasebnico, ki je delala za izvoz. Potem pa sem v zavodu delala vse, kar počno matere in gospodinje: kuhala, prala, likala, skrbela za mlade varovance, za vrt, hodila z njimi na tabore, se igrala ...

So bili otroci le iz okolice Nove Gorice?

Ne, bili so iz vse Slovenije.

Kdo pa jih je pošiljal k vam?

Sprva so jih pošiljali iz centrov za socialno delo, pozneje, ko se je razvedelo za zavod, pa so jih pošiljale tudi šole ali pa so poklicali starši sami.

Kako pa se je razvedelo za zavod?

Mož je veliko predaval po vsej Sloveniji po šolah, v šolah za starše ...

Koliko časa so bili posamezni otroci pri vaju?

Prvo leto so bili tu mladostniki iz sedmega in osmega razreda in bili so tu do konca leta. Pozneje je bil čas bivanja glede na potrebe posameznika. Tudi starost se je znižala do drugega razreda. Če so se družinske razmere izboljšale, je šel otrok živet domov. Bili pa so tudi povratniki.

Kako je potekal dan vajinih varovancev?

Dopoldne so bili v šoli. Tam so imeli tudi kosilo. Popoldansko učenje je bilo med tretjo in šesto uro. Večina teh otrok je imela težave z učenjem, zato smo najprej poskrbeli, da so uspešno končali šolsko leto. Po učenju je imel »oče« s fanti in dekleti individualne pogovore, po večerji so sodelovali pri pospravljanju, potem smo imeli družabne igre, po televiziji smo skupaj gledali Komisarja Rexa in bili vsi navdušeni nad pametnim psom. Otroci niso veliko gledali televizije. Ob desetih so bili v postelji.

Kam so hodili v šolo in kdo jim je pomagal pri učenju?

Osnovnošolci so hodili v šolo v Čepovanu, srednješolci v Novo Gorico. Pri učenju so jim pomagali gospa iz centra za socialno delo, čepovanski ravnatelj šole, učitelj telesne vzgoje, najin sin, prostovoljci ...

Kakšne težave pa so imeli še poleg težav z učenjem?

Nekateri doma sploh niso imeli kje biti, močili so posteljo, imeli so težave z vedenjem, a vseeno ne morem reči nič slabega o njih. Bili so spoštljivi in hvaležni. Za vsako stvar so se zahvalili ali pa opravičili, ko ni bilo kaj prav.

Kaj pa starši? Ste imeli stike tudi z njimi?

Večina je »oddala« otroke v pričakovanju, da jim bomo vrnili novega otroka.

So bili vmes tudi razvajeni otroci?

Tudi. Neki oče je razvajanje opisal takole: »Jaz dam otroku petko, žena desetko. Mi bi morali biti tu, ne otroci.«

Pomeni, da oče in mati nista imela enakih vzgojnih meril?

Veliko otrok je bilo tu, ker so se starši ločevali in tekmovali med seboj, kdo bo otroka pridobil zase. To je neke vrste podkupovanje otrok.

Kako se je Bogdan Žorž lotil pisanja knjig o razvajanosti?

Dodobra je spoznal posledice permissivne vzgoje, h katerim sodi tudi razvajenost. Bil je na kongresu psihoterapevtov in se je zanimal za literaturo o razvajanosti. Pa so mu rekli, naj kar sam napiše knjigo. In se je lotil. Iz izkušenj je nastala. Najprej sem jo morala

prebrati jaz. Ni pričakoval, da bo imela knjiga tak odziv. Na predavanjih so starši pogosto spoznavali svojo razvajanost in vzroke zanj. »Ker mi nismo imeli, smo mislili, da morajo imeti vsaj naši otroci!« Govorim o gmotnih dobrinah. Včasih so starši rekli: »Molči in potrpi!«, potem pa se je šlo v drugo skrajnost. Ne ena ne druga skrajnost nista dobri.

Kaj pa konci tedna in počitnice? Se je takrat kaj dogajalo?

Večina otrok je šla ob koncu tedna domov, tudi midva sva šla takrat na svoj dom. Če pa kdo ni mogel domov, ga je vzela v varstvo upokojena učiteljica iz vasi. Poleti pa smo imeli enotedenske tabore. Hkrati je bilo okrog štirideset otrok od vsepovsod. Takrat je prišla zraven tudi kaka mama, da je pomagala, medicinska sestra, prostovoljci, prihajali so skavti, tudi župnik jih je prišel pogledat. Namen teh taborov je bil poskusiti drugačno življenje. Na tabore so prihajali otroci od tretjega razreda.

Kako pa je bilo s prehranjevanjem?

Današnji otroci so glede hrane precej izbirčni, lahko rečemo tudi razvajeni. Lahko rečem, da so se navadili jesti vse. Res pa je, da sem kuhala za vsak okus nekaj. Če niso marali zelenjave, sem jo pretlačila. Tudi sladica je bila vsak dan. Bila je mešana domača hrana.

Kako pa je bilo z disciplino?

Z možem nisva imela težav z disciplino. Ko so te otroci sprejeli, so te spoštovali.

O zavodu govoriva v preteklem času. Pomeni, da je zavod prenehal delovati?

Zavod je deloval trinajst let, od leta 1993 do 2006. Takrat sem se upokojila, mož pa je imel hude težave z očmi in ni mogel več voziti avtomobila. Zbolela je tudi tašča. Mož si je v domači vasi opremil pisarno in delo nadaljeval v Svetovalnici Tabor. Ljudje so hodili k njemu po nasvete, za strokovne delavce, ki jih je poučeval o terapevtskih prijemih, pa je imel še supervizijo. Želela sva, da bi se začeto delo nadomestne družine nadaljevalo. Dve leti pred koncem sva začela uvajati zakonski par, ki si je želel prevzeti zavod. Žal pa ju otroci niso sprejeli in sta imela preveč težav z njimi, tako da se je pokazalo, da nista primerna za to delo. Zavod je bilo treba zapreti.

In kaj je zdaj v hiši nekdanje nadomestne družine?

Stavbo je odkupila občina Nova Gorica in v njej je mladinski center.

Tokratna številka Našega zbornika je namenjena temi o razvajenosti. Imate sina. Ste ga kaj razvajali?

Ne bi rekla. Ko sva se z možem pogovarjala o tem, se nama je zdelo, da sva bila še celo prestroga starša. Je računalniški programer. Zdi se mi, da tudi on in njegova žena svojih dveh hčera, mojih vnukinj, nista ravno razvajala. Starejša študira anglistiko, mlajša arhitekturo. Jaz pa ju sem in tja vozim z avtom. Tudi to je lahko razvajanje. Babice pa smemo malo več razvajati, kajne?

Hvala za pogovor. Naj vam petje in citranje še naprej lepšata dni.

Tereza Žerdin

Peter Svetina – novi varuh človekovih pravic

Peter Svetina je štiriinpetdesetletni specialni pedagog z bogatimi izkušnjami. Z njim smo se pogovarjali pred štirimi leti, ko smo pisali o socialnem podjetništvu. Takrat smo v Našem zborniku predstavili njegovo osebno zgodbo in poklicno pot.

Januarja 2019 so Petra Svetino vsi navzoči poslanci Državnega zbora soglasno potrdili za novega varuha človekovih pravic. To je izjemno priznanje njemu osebno, majčkeno pa tudi stroki in nevladnim organizacijam, ki

skrbijo za nenehno ozaveščanje javnosti o življenju oseb s posebnimi potrebami in njihovih pravicah.

Gospod Peter Svetina, v imenu Zveze Sožitje in uredništva Našega zbornika vam najiskrenejše čestitamo. Želimo vam, da bi kar najbolje in najuspešneje opravljali zahtevno delo. Prepričani smo, da imamo v vaši osebi tudi najboljšega zagovornika pravic ljudi z motnjami v duševnem razvoju in tudi vseh drugih ranljivih skupin.

Kdo je Peter Svetina?

Pred tridesetimi leti je diplomiral na takratni Pedagoški akademiji v Ljubljani, na oddelku specialne pedagogike za duševno prizadete. Odločitvi za študij je gotovo delno botrovalo tudi to, da ima njegova enajst let mlajša sestra Mateja Downov sindrom. Pozneje je končal še šolo za direktorje v socialnem varstvu.

Po diplomi na Pedagoški akademiji je bil najprej učitelj na osnovni šoli. Naslednje leto pa je že sodeloval pri ustanavljanju bivalne enote za osebe z motnjami v razvoju in jo potem tudi vodil. Prostori bivalne enote so bili v Domu počitka v Mengšu. Nadaljnje izkušnje si je sedem let nabiral v Avstriji. Najprej pri organizaciji Lebenshilfe, ki je sorodna slovenskemu Sožitju. Tam je spoznal strokovno sodelavko, prihodnjo ženo Heidi. Poročila sta se, dobila hčer Tamaro in čez čas še sina Simona.

Peter se je zaposlil kot vzgojitelj v Slovenskem šolskem društvu v Celovcu, Simon pa je bil pri treh mesecih zaradi zapleta črevesja operiran. Zaradi premočne naroke se je njegov duševni razvoj upočasnil. Peter Svetina prizna, da pri lastnem otroku strokovnost odpove. »Kot oče nisem videl

ničesar, nisem videl, da gre v razvoju nekaj narobe. Verjel sem zdravnikom, da bo otrok še vse nadomestil. Vloga staršev je popolnoma drugačna od vloge sorojenca in vloge strokovnjaka. Pri starševstvu stroka povsem odpove.« To so besede Petra Svetine iz pred štirih let. Kljub temu pa je nenehno razmišljal o nadaljnji otrokovi poti.

Po sedmih letih se je Peter Svetina z družino vrnil v Slovenijo. Ko je za Simona je iskal možnosti zgodnje obravnave, so ga v INCE Mengeš povabili k sodelovanju. Prevzel je mesto pomočnika direktorja varstveno-delovnega centra in pozneje mesto direktorja, Simon pa je začel obiskovati oddelke vzgoje in izobraževanja. Ker se je varstveno-delovni center hitro polnil, so začeli razmišljati, kako narediti prostor za nove prosilce. Del uporabnikov so zato preselili v novo enoto v Mostah pri Komendi in ji namenili posebno vlogo socialnega vključevanja s podpiranjem ustvarjalnosti oseb z motnjami v razvoju.

Peter Svetina hitro zaznava probleme in išče rešitve zanje. Za nekatere odrasle z motnjami v duševnem razvoju je rešitev socialna vključenost. S tem se razbremeni družina, ljudje z motnjo pa preživljajo dneve v družbi, ob delu, ki ga zmorejo in jim daje občutek koristnosti. Nekoliko sposobnejši pa se po ustrezni rehabilitaciji lahko tudi zaposlijo na varovanih delovnih mestih. Tako je bila naslednja postaja na poklicni poti Petra Svetine iskanje zaposlitvenih možnosti za različne kategorije invalidnosti. Prva priložnost se je ponudila v sodelovanju s slovenskim združenjem za duševno zdravje ŠENT v Pivki. V tamkajšnjem zaposlitvenem centru KARSO so preskusili, kako v praksi deluje Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov. Zaposlili so prvih sedem oseb, od tega pet s

statusom invalida. Čez čas so odpri novo poslovno enoto v Slovenskih Konjicah. Ko smo se pred štirimi leti pogovarjali s Petrom Svetino, so v Komendi že preskušali novo obliko socialnega podjetništva. Pred tem sta skupaj z lastnikom kmetije Matijo Zadrgalom več let razmišljala, načrtovala in pripravljala koncept socialnega podjetja na podežlju. Novi zavod sta imenovala Grunt. Grunt deluje zdaj peto leto, Peter Svetina pa odhaja na novo delovno mesto. Na vprašanje, kaj se bo zgodilo z Zavodom Grunt, nam je njegov ustanovitelj povedal: »Zavod Grunt deluje odlično in bo s svojim delom nemoteno in z veliko zagona deloval tudi naprej. Vedno postavim stvari tako, da niso odvisne le od ene osebe, ampak da uspešno delujejo tudi, če eden od članov tima odide.«

In kakšne prioritete si je novi varuh človekovih pravic postavil za osebe z motnjami v razvoju?

» ... opozarjanje državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil o enakopravnem položaju oseb z motnjami v duševnem razvoju v družbi, o upoštevanju zakonodaje na vseh področjih, ki zadevajo osebe z motnjami in njihovih družin. Nujno jih bo seznanjati s pravicami teh ljudi in brezkompromisno zahtevati njihovo izvajanje. Poseben poudarek bom namenil razkrivanju in pregonu vseh vrst zlorab oseb z motnjami v duševnem razvoju ter glasno seznanjal javnost s to problematiko.«

Tako je napisal Peter Svetina, strokovni direktor Zavoda Grunt nekaj dni pred prevzemom nove funkcije.

Naslednjih šest let bo Peter Svetina varuh človekovih pravic. Želimo mu uspešno delo in osebno zadovoljstvo.

Tereza Žerdin

Pisali ste nam

Moja sreča

Moja sreča je v Varstveno-delovnem centru Tolminu. V njem imam prijatelje in varuhe, ki dobro skrbijo za nas. Srečna sem, ko grem v kino, gledališče ali na obisk k sestrični. V delavnici delam različno proizvodno delo. Srečna sem, da sem zdrava. V bivalni enoti, v hiši, sem srečna. Tam kuham, perem, likam in pospravljam sobo. Varuhi so zelo dobri do nas. Samostojno grem v trgovino in na banko. Z Janjo grem tudi po nakupih. Zelo dobro se razumeva in sva prijateljici. Včasih grem tudi v Bovec na pokopališče. Tam sta pokopana mama in tata. Tudi v domačo vas, Kal - Koritnico, grem obiskat prijatelje in sosedo. Vsako nedeljo grem k maši. Če imam težavo, se z varuhi pogovorimo. Takoj pomagajo. Želim jim veliko sreče, zadovoljstva in ljubezni. Zdaj ko sem v Tolminu, sem bolj odprta, samozavestna in srečna. Pomagam drugim uporabnikom. Zaljubljena še nisem, sem pa vesele narave.

Darja, Varstveno-delovni center Tolmin

VELIKONOČNI PRAZNIKI

VELIKA NOČ JE NAJVEČJI KRŠČANSKI PRAZNIK.

PO PUSTNEM TORKU JE PEPELNIČNA SREDA.

S PEPELNIČNO SREDO SE ZAČNE POST.

POST TRAJA 40 DNI IN JE PRIPRAVA NA PRAZNOVANJE VELIKE NOČI.

MED POSTOM SE ODREČEMO NEKATERIM STVAREM.

TO NI SAMO ODREKANJE HRANI.

NEKATERI SE ODREČEJO TUDI RAČUNALNIKU,
PAMETNEMU TELEFONU,

SLADKARIJAM, ALKOHOLU, CIGARETAM,

ZAMUJANJU, GRDEMU GOVORJENJU IN VEDENJU.

EN TEDEN PRED VELIKONOČNO NEDELJO JE CVETNA NEDELJA.

TA DAN JE BLAGOSLOV ZELENJA.

TO SO LAHKO OLJČNE VEJICE ALI PA BUTARICE.

NA VELIKONOČNO SOBOTO JE BLAGOSLOV ŽIVIL.

V KOŠARICI ZA BLAGOSLOV SO: PIRHI, HREN, ŠUNKA
IN POTICA.

VSE TO JEMO ZA VELIKONOČNI ZAJTRK.

VELIKE NOČI NE PRAZNUJEMO VEDNO NA ISTI DAN.

VELIKA NOČ JE PRVO NEDELJO PO PRVI SPOMLADANSKI
POLNI LUNI.

LETOS BO VELIKONOČNA NEDELJA 21. APRILA.

VELIKONOČNI PONEDELJEK JE DELA PROST DAN.

V NEKATERIH DRŽAVAH JE DELA PROST DAN TUDI
VELIKI PETEK.

SIMBOLI VELIKE NOČI SO JAJCE, PIŠČANČKI, ZAJČKI.

ZA VELIKO NOČ LAHKO POŠLJEMO VOŠČILNICO.

SVETOPISEMSKA ZGODBA

JEZUSA KRISTUSA JE PONCIJ PILAT OBSODIL NA SMRT.
JEZUS JE UMRL NA KRIŽU V JERUZALEMU NA GORI
GOLGOTA.

PREDEN SO GA PRIBILI NA KRIŽ, SO GA PREBIČALI.
NA GLAVO SO MU POSADILI TRNOVO KRONO.

NA KRIŽU JE UMRL V PETEK OB TREH POPOLDAN.
SNELI SO GA S KRIŽA IN GA POLOŽILI V KAMNITI GROB.
PRED GROB SO ZAVALILI VELIKO SKALO.

GROB STA STRAŽILA DVA STRAŽARJA.

JEZUSOVA MATI Marija JE PRIŠLA V NEDELJO Z ŽENAMI,
DA BI JEZUSA OBREDNO MAZILILE.

PRED KAMNITIM GROBOM JE BIL ODVALJEN KAMEN IN
GROB PRAZEN.

ANGEL JIM JE POVEDAL, DA JE KRISTUS VSTAL OD
MRTVIH.

VELIKA NOČ JE SPOMIN NA KRISTUSOVO VSTAJENJE
OD MRTVIH.

Tanja Šoštarič Tasič,
Center Janeza Levca, Ljubljana

JOŽETU V SLOVO

Kolikokrat se v življenju zgodi, da korak obstane, dih zastane, srce otrpne, pogled pa zre nekam daleč, daleč ... Pravzaprav vsak dan znova. Ko se večer prevesi v noč, polno senc in neznanih glasov, ko iz noči vstaja zora, s tanko nitko blede svetlobe. Ko veš, da se noč mora zgoditi, s svojo tišino in kriki, da se jutro lahko rodi iz nje, z novimi upi in pričakovanji. Da se strah umakne upanju, nezaupanje veri, otroplost življenju ...

Svoja jutra in večere si delil z nami, da smo se skupaj lahko veselili izzivov tankih nitk zore, vsakega novega dne. Na naši dolgi skupni poti si postal nekdo, ki nas je spremljal na vsakem koraku ne glede na to, ali smo bili

veseli ali žalostni. Rad si se pošalil, zaplesal, če je le bila priložnost.

Vedno smo te radi poslušali, ko si pripovedoval o izganjanju zime in svojem delu vloge pri drežniškem pustu. Nemalokrat smo se nasmejali do solz. Na to si bil zelo ponosen.

Poznali smo te kot vedno neutrudnega, dejavnega člana našega vsakdanjika. Bil si marljiv in delaven sodelavec in med nami še odmeva tvoj: »A bomo samo sedeli, a ni nič za delati?«

Bil si naš prijatelj, v bitkah, ki smo jih bili, v miru, ki ga je grelo sonce. Takšen si pač bil, poseben, s svojo zgodbo, s svojim pogledom, s svojimi sanjami ...

*Pustite, naj enkrat ves zveselim se,
iz dna srca zavriščem do neba!
Pustite, naj enkrat ves izsolzim se,
izpivši kupo grenko vso gorja.
Potem naj mine tu mi vsa radost,
z radostjo mine zemska naj bridkost!
Konča naj moj se časni tir,
objame naj me večni mir!*

Simon Gregorčič

*Prijatelj Pepi, pogrešali te bomo.
Uporabniki in zaposleni
Varstveno-delovnega centra Tolmin*

Anka Pori, univerzitetna diplomirana psihologinja

PSIHOLOŠKI KOTIČEK

Otroka je treba ustaviti

Ob tretjem letu je mama pripeljala Mijo, hčerko edinko, na sistematski pregled. Že v čakalnici je bila deklica glasna. Očitno je glede nečesa izsiljevala mamo. Potem je za nekaj časa utihnila. Ko sta vstopili, mama jo je prinesla v naročju, je imela deklica v rokah mamin telefon z risankami. Mama ji je telefon odvzela, deklica pa je začela begati po prostoru. Mami sem dala navodilo, naj si jo vzame v naročje, da bova z deklico lažje sodelovali prek mize, a ni šlo. Deklica je ni ubogala. Tekala je od igrace do igrace, od omare do mojih predalov in do računalnika za mojim hrbtom. Mama jo je poskušala ustaviti, a pri tem ni bila uspešna. Jaz pa sem jo ob računalniku odločno ustavila. Ker se ni odzvala na besedo, sem jo ob njenih vnovičnih poskusih ustavila s svojim telesom (s hrbtom sem varovala računalnik). Deklica se je zaganjala vame in znova in znova poskušala priti do računalnika. Tudi obrcala me je in popljuvala, ker ji nisem dovolila. Mama je nemočna sedela na drugi strani mize. Ko sem ji namignila, naj jo ustavi, je zbegano vzdihnila: »Kako pa?«

»Primate jo in si jo posadite v naročje,« sem ji predlagala.

»Potem bo kričala in tulila,« je bila mama še vedno neodločna.

»Pa naj,« sem jo spodbudila. »To vedenje je treba ustaviti! In to takoj,« sem še dodala.

»Slišalo se bo v čakalnico. Kaj bodo pa drugi rekli?« jo je skrbelo.

»To ni v tem trenutku prav nič pomembno. Deklico je treba ustaviti,« sem bila odločna. Še vedno neodločna je šla mama vendarle v akcijo. Prijela je brcajočo in zdaj že tulečo hčerko in si jo posadila v naročje. Zdaj je z rokami segala po mami in jo tepla, kamor je segla (po obrazu, po prsih, po rokah ...), pljuvala ji je v obraz, jo zmerjala in kričala vse mogoče.

»Primate jo za roke,« sem še rekla mami, »da vas ne bo mogla več tepsti.« Mama je sledila mojemu namigu. Deklica je še vedno kričala in jokala.

Sistematskega psihološkega pregleda seveda nisva mogli izpeljati. Ob hrupu, ki ga je povzročala deklica, pa sva vendarle rekli kar nekaj prepotrebnege o dekličinem izsiljevanju. Saj je podobno seveda tudi doma. Vse izsili. Ker živijo v bloku, ji hitro ustrežejo, da ne bi sosedje kaj rekli. Oče in mati se zavedata, da ni prav, a sta nemočna. Velikokrat se zaradi tega tudi sporečeta. Hčerko imata rada. Težko sta jo dobila. Zanj bi naredila vse. Se jima pa že zgodi, da kdaj obupujeta zaradi njenega

vedenja. Ne vesta, kaj delata narobe. Sprašujeta se, kaj drugi starši delajo drugače kot onadva.

Današnje srečanje končava z dogovorom, da se bodo še oglasili. Oba starša povabim na pogovor. Deklici, ki je še vedno kričala, pa povem, da razumem, da je jezna, a mojega računalnika ne sme uporabljati. Pa še to dodam, da bova pregled morali opraviti, zato bo še prišla. Mami dam še priznanje, da je kljub nemoči zmogla hčerko ustaviti.

Otroka je ob takem ekscesnem vedenju nujno treba ustaviti. S tem mu sporočimo, da ne dovolimo, da kogarkoli tepe oziroma je fizično nasilen. Razumemo, da je jezen, ker pač ni bilo po njegovo, ne dovolimo pa agresije. To, da ga fizično ustavimo, ni tepežka, ker ga tudi ne stiskamo tako, da bi ga bolelo, samo ustavimo ga.

Tale deklica je že razvjen otrok, saj ji doma pravzaprav v vsem ugodijo, da je mir. Glede na silo, s katero uveljavlja svojo voljo, pa je skrajni čas, da starši spremenijo svoje ravnanje, če jo želijo vzgojiti v srečnega in zdravega otroka in odraslega. To pa je verjetno cilj vseh ljubečih staršev.

Razvjeni otrok je otrok, ki si lahko privošči vse, otrok, ki dobi vse, otrok, ki se mu ni treba za skoraj nič potruditi. To ni srečen otrok. Njegova samopodoba je nizka. Ravno zato precenjuje samega sebe in podcenjuje druge. Tak otrok je netoleranten do drugih in zamerljiv. Je praviloma nedružaben in nesodelujoč. Vse to je posledica pretiranega razvajanja.

Saj ni potrebno, da otroka vzgajamo po vojaško, trdo in absolutno dosledno. Postaviti pa mu moramo ene meje oziroma okvire, znotraj katerih bo še imel občutek sorazmerne svobode. V teh okvirih pa se bo

počutil tudi varno. Te meje (na primer: Ne smeš tepsti!), postavimo zato, ker ga imamo radi, ne zato, ker ga nimamo. NE otroku v takem primeru je izraz naše ljubezni do njega. Z njim ga zavarujemo pred seboj (v tem primeru) in pred nevarnostmi v njegovem fizičnem in socialnem okolju.

»Kaj bodo pa drugi rekli?« v tej zvezi sploh ni pomembno. Ker imamo otroka radi, ga ustavimo, mu nečesa ne ugodimo, ker vemo, v kaj bi se sicer lahko razvil. Ker nam je mar zanj, ker ga imamo radi, naredimo to. Ni pa preprosto. Še zlasti ne, če izsiljuje nekje na javnem prostoru, kjer nas zaradi njegovega vedenja vsi opazujejo in imamo ob tem občutek, da smo najslabši starši. A na poti odraščanja se prej ali slej vsakemu staršu zgodi kak tak eksces. In zaradi tega nismo slabi starši. To bi postali, če se ne bi odzvali in bi dopuščali, da bi otrok odraščal ob nas brez prepotrebnih meja. Meje mu dajejo prepotrebno občutje varnosti. Čeprav se jim otrok upira. To je njegova naloga. Naloga staršev pa je, da trdno stojijo na teh mejah.

Včasih starši potožijo: »Nimam živcev, da bi se 'bodel' z otrokom. Preprosto preutrujen sem za kaj takega.« Ja, za pogajanje z otroki, za vztrajanje pri okvirih, za katere so se starši dogovorili, še posebno, kadar ima otrok zelo močno svojo voljo, je treba imeti potrpljenje, čas in dovolj energije. Kadar so starši preutrujeni, naj raje ne gredo v »boj« z otrokom, če je to le mogoče. Ali pa naj ta boj prevzame tisti od staršev, ki ima v danem trenutku več energije za to.

In seveda, oče in mati morata biti pri postavljanju meja enotna in razmeroma dosledna.

Odprt je Center slovenske Istre

Preživljanje zadnjih zimskih dni nas pogosto navdaja z radovednostjo in pričakovanjem, kaj lepega nam bo prinesla pomlad. Toplo sonce in ptičje petje nakazujeta, da je skoraj tu. Prav gotovo pa so o posebni pomladi prepričani na slovenski obali, kjer je šestega februarja letos slavnostno odprl vrata težko pričakovani Center slovenske Istre v sklopu Centra za usposabljanje, delo in varstvo Dolfke Boštjančič Draga v neposredni bližini Debelega rtiča. Slavnostni dogodek je potekal pod pokroviteljstvom predsednika republike Boruta Pahorja, ministrice za delo, družino in enake možnosti Ksenije Klamfer, župana občine Ankaran, predstavnikov Rdečega križa Slovenije, Mladinskega zdravilišča in letovišča Debeli rtič ter drugih pomembnih predstavnikov organizacij in društev, ki so ob množici navzočih izrekli zahvalo vsem, ki so kakor koli prispevali k novi pridobitvi in obenem spodbudili k uresni-

čevanju zastavljenih ciljev.

Center slovenske Istre bo kot šola sprejel petnajst učencev in kot dom štiriindvajset stanovalcev z motnjami v razvoju iz primorskih občin, torej devetintrideset posameznikov, ki so se doslej šolali oziroma bivali v različnih ustanovah po Sloveniji. Prvi učenci so bili sprejeti v začetku marca 2019 in nato postopoma tudi drugi. Center bo tako velikega pomena ne samo za nove stanovalce in učence ter njihove svojce, ki bodo odslej lahko bolj povezani in bližje drug drugemu, temveč tudi za ljudi iz ožjega in širšega okolja, s katerimi bodo sodelovali in razvijali skupne projekte v obojestransko korist.

Vesetje ob odprtju težko pričakovanega centra po skoraj dveh desetletjih prizadevanj je še toliko večje, saj ima ta izredno lokacijo ob morju, kjer bo mogoče z ustreznimi sodobnimi prilagoditvami in izboljšavami zgraditi prvo po standardih Evropske unije urejeno

in dostopno plažo za invalide. Zadnje omogoča načrtovanje gradnje obale in plaže, prilagojene invalidom z uporabo dvigala; to bi bil prvi tovrstni dostop za gibalno ovirane v Sloveniji. Center bo s tem ponudil počitniške zmogljivosti tudi drugim uporabnikom Centra Draga in olajšal dostop številnim drugim, ki doslej niso imeli te možnosti. Z gradnjo Centra slovenske Istre je uresničen velik korak pri vključevanju ljudi z motnjami v neposredno okolje in skupnost. Dozdajšnje sodelovanje in izkušnje so pokazali, da je mlada občina Ankaran ena od tistih v Sloveniji, ki razumejo in podpirajo vključevanje ranljivih skupin ljudi, ki živijo med nami, in jih je pripravljena enakovredno sprejeti medse. Zaposleni smo občini in drugim hvaležni za vso dozdajšnjo podporo in potrudili se bomo za razvoj vzajemnega sodelovanja predvsem v neposrednem lokalnem okolju. Že večkrat so dokazali, da so ljudje, ki imajo v življenju manj priložnosti, neponovljivi in enkratni v svoji iskrenosti in človečnosti. Tako lahko prinesejo v okolje, kjer bodo živeli, le neprecenljive in mnogokrat pozabljene vrednote. Ob dozdajšnji naklonjenosti in pomoči skupnosti ter drugih verjamejo, da bo tudi prihodnje sodelovanje usmerjeno v razvijanje zastavljenih ciljev ter programov, ki bodo upravičili dozdajšnji trud in prizadevanja vseh vpletenih pri uresničevanju kakovostne skrbi za posameznike na tem koncu Slovenije.

*Dr. Metka Novak, Center za usposabljanje,
delo in varstvo Draga, Ig*

V jati z drugačnimi

Vsako leto se uporabniki udeležimo srečanja V jati z drugačnimi v Novem mestu. Dijaki gimnazije Novo mesto so za nas pripravili delavnico, na kateri smo si izdelali balzam za ustnice iz naravnih sestavin. Zanimivo je bilo videti njihov kemijski laboratorij.

David

Tek src

Trije uporabniki z mentorico Barbaro smo se udeležili teka Run of heart v Jaškovem pri Ozlju. Bilo je veliko tekačev. Postregli so nam z zelo dobrim jabolčnim zavitkom.

Anica

Potovalni kovček

Pri Potovalnem kovčku veliko beremo. Prebrali smo tudi knjigo Pod svobodnim soncem. Vsebino knjige smo predstavili sodelavcem Varstveno-delovnega centra Vinica.

Alenka

Iz prve roke

Petnajstega maja 2018 smo se uporabniki Varstveno-delovnega centra Črnomelj udeležili drugega posveta Iz prve roke. Posvet je bil v zdravilišču Dornava. Bilo je veliko ljudi. Prišel je celo predsednik Državnega zbora Slovenije in drugi pomembni gostje. Govorili smo o svojem življenju in kaj si želimo v življenju doseči. Jaz in Ivo sva govorila o svojem življenju in stiskah. Alenka pa je govorila o prijateljici knjigi, ki ji krajša čas.

Mimica

PROJEKT LAHKO JE BRATI

Vsi ljudje imamo pravico do informacij.
Vsi ljudje potrebujemo informacije.
Projekt LAHKO JE BRATI je koristen za vse ljudi.

Najbolj koristen je za ljudi,
ki potrebujejo lahko branje.
V projektu bodo nastali:

- ♦ 2 priročnika,
- ♦ zbirke slik za lahko branje,
- ♦ delavnice za uporabnike,
- ♦ kratek film,
- ♦ predlog državi, kako bi bralci dobili več lahkega branja.

Vsi izdelki projekta so brezplačni.

Če bi radi imeli več informacij o projektu,
lahko pišete vodji projekta po elektronski pošti:

info@risa.si

Ali si pogledate na spletni strani:
www.lahkojebrati.si

Pri projektu sodelujemo:

- ♦ Zavod RISA, Center za splošno, funkcionalno in kulturno opismenjevanje,
- ♦ Zveza Sožitje – zveza društev za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju Slovenije,
- ♦ Društvo za prilagojeno obliko komunikacij LABRA,
- ♦ Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta,
- ♦ Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika,
- ♦ INTEGRA INŠTITUT, Inštitut za razvoj človekovih potencialov Velenje.

Projekt LAHKO JE BRATI sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

USPOSABLJANJE LAHKO JE BRATI

Marca smo imeli usposabljanje Lahko je brati.

Poglavitna tema usposabljanja je bila lahko branje.

Učili smo se:

- ♦ kako ljudem povedati različne stvari, da nas bodo jasno razumeli,
- ♦ o slovenščini in besedah,
- ♦ o pripravi lahkega branja,
- ♦ o pravici do informacij,
- ♦ o tem, kako učiti druge ljudi.

Imeli smo delavnice.

Delavnice so potekale v Slovenj Gradcu in Ljubljani.

Zapisali: Tatjana Knapp in Mateja Turk

Gregorjevo - dan, ko se ptički ženijo

Prihaja čas, ko se narava prebuja, ko smo deležni več naravne svetlobe in topline sonca. Po starem julijanskem koledarju začetek pomladi naznanja Gregorjevo, ki je dvanajstega marca. Naše babice so govorile, da se takrat ptički ženijo.

Stari običaj namreč pravi, da so se dekleta nekoč na Gregorjevo ozirala v nebo. Prva ptica, ki jo je dekle videlo, je naznanila, kakšen bo njen mož. Tudi v društvu Sožitje Ljutomer smo se odločili, da bomo ohranjali kulturno dediščino. Tako smo se skupaj z uporabniki varstveno-delovnega centra odločili, da bomo pekli ptičje potičke. Te so v naših krajih tradicionalne. Priprave in izpeljavo je prevzela naša sodelavka Ivan Ivanka, ki ji gre peka odlično od rok.

Okusnim ptičkam se nismo mogli upreti, zato smo jih večino pojedli že sproti, nekaj pa jih je ostalo še za domov. Odlično in okusno je bilo.

Marina Gracin,
predsednica Društva
Sožitje Ljutomer

Prostovoljci Sožitja Ptuj na srečanju

Bil je lep četrtek dan, deseti januar, ko smo se v restavraciji Gastro na Ptuj zbrali prostovoljci Društva Sožitje Ptuj. Predsednik društva Janko Šuman se nam je zahvalil za naše delo in vsak od spremljevalcev je dobil darilce. Mi pa smo bili ponosni, da smo lahko del tega humanega poslanstva. V prijetnem razpoloženju smo si izmenjali vsak svoje izkušnje in doživljanje s taborov in letovanj, bodisi z morja, hribov, kmetij, toplic ali kjer koli smo bili kot spremljevalci. Biti prostovoljec ali spremljevalec oseb z motnjo v duševnem razvoju je odgovorno, vendar zelo lepo poslanstvo. Narediti prostovoljno nekaj, kar ti srce narekuje, mi osebno veliko pomeni. Nekako bi se pridružila misli malega princa, da biti prostovoljec pomeni gledati s srcem ... in šele takrat dobi življenje pomen in veljavo. Preživljati čas s takimi osebami mi bo za vedno ostalo v lepem

spominu in vesela sem, da sem tudi sama del tega. Trenutki, preživeti s temi ljudmi, me napolnijo z neko posebno toplo energijo, mi dajo dodatno vrednost in prinesejo veliko nepozabnih spominov.

Vesela sem sodelovanja z ljudmi, zaposlenimi na Sožitju Ptuj, ter sodelovanja in druženja s starši in skrbniki oseb z motnjami v duševnem razvoju. Prav posebno mesto pa zavzema predsednik društva Janko Šuman, ki ima veliko srčne kulture: za vsakogar najde toplo besedo, zna združevati in povezovati ter je vedno pripravljen vsakomur pomagati.

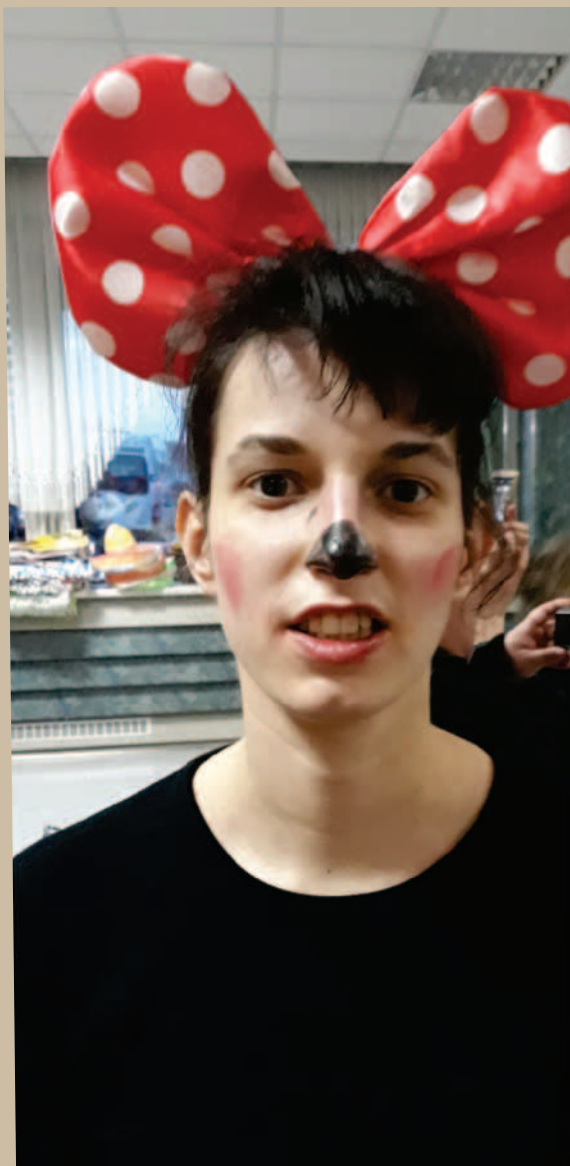
Najbrž za človeka ni prijetnejšega občutka, kot je ta, da ga nekdo potrebuje. In veliko zadoščenje je, ko vemo, da smo nekemu pomagali, pa četudi zelo malo.

Ema Ilešič

Pustovanje na Ptuju

Pust, to zabavno doživetje, na katero čaka prav vsak med nami, zaznamuje prehodno obdobje in trenutek prebujanja iz zimskega spanja. Zaznamovali smo ga tudi mi, člani Društva Sožitje Ljutomer. Z velikim veseljem smo se namreč odzvali vabilu na pustovanje, ki ga je organiziralo Društvo Sožitje Ptuj. Razigrano veselje, smeh in maskiranje so nas spremljali vse do Ptuja, znanega prizorišča dolgoletnega, najdaljšega in največjega pa tudi najbolj obiskanega pustnega sprevoda.

V petek popoldan smo se s kombijem odpravili proti Ptuju. Seveda smo se tudi mi že doma oblekli v pustne maske, si pripravili obleke, lasulje in se naličili. Pustovanje so nam pripravili v restavraciji Gastro. Bilo nas je polno in bilo nam je lepo. Gostitelji so se izkazali. Pripravili so nam tudi veliko presenečenje. Pozdravit so nas prišli kurenti in kurike. Ti so s svojim poskakovanjem in vrtenjem poskrbeli, da so njihovi zvonci zvonili čim glasneje. Mi pa smo se jim s svojim rajanjem tudi pridružili. Tako ni manjkalo ne glasbe ne plesa. Podeljevali so tudi nagrade za najboljše maske. Preživeli smo zelo lepo in razgibano popoldne. Mislimo, da smo z rajanjem dokončno pregnali to mrzlo in temačno zimo. Ni kaj, Ptujčani že vedo, kaj je pustovanje.

Zahvala predsedniku Društva Sožitje Ptuj, našemu Janku, za zelo dobro pogostitev in organizacijo. Bilo nam je všeč in želimo si, da bi se naslednje leto spet srečali.

*Marina Gracin,
predsednica Društva Sožitje Ljutomer*

V Termah Banovci

Skupina mladostnikov društva Sožitja Murska Sobota se odloči, da bo preživela vikend seminar brez staršev v Termah Banovci. Načrt dela je raznolik, veliko se dogaja, lepo je. Skupinska igra tombola in praktična nagrada je tu. Poslušanje in sodelovanje na zanimivem predavanju o mladostnikovih težavah med odraščanjem. Bazen, kopanje, plavanje, počivanje. Večerno druženje ob glasbi in plesu. Večer v sobi s prijatelji, klepet, smeh. Vse, kar je lepo, hitro mine, tudi tokrat je bilo tako. Dogovor, da drugo leto spet ponovimo, skupaj nam je lepo.

Prostovoljka Zarja

SAVA
HOTELS & RESORTS

TERME 3000 – MORAVSKE TOPLICE
TERME LENDAVA
ZDRAVILIŠČE RADENCI
TERME BANOVCI
TERME PTUJ
SAVA HOTELI BLEĐ

rezervacije@shr.si
www.sava-hotels-resorts.com

+386 2 512 22 00

USTVARJAJMO SKUPAJ

Tanja Šoštarič Tasič, Center Janeza Levca Ljubljana
OE Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše

VELIKONOČNI PIRHI

Material: filc v pomladnih barvah, rožice iz fimo mase, barvne prejice, šivanka in polnilo

Izdelava: Naredimo šablono jajca. Položimo ga na dve plasti filca. Obrišemo s svinčnikom in izstrižemo. Na zgornjo plast našijemo cvetni motiv. Cvet oblikujemo iz fimo mase. Naredimo luknjico in ga prišijemo na zgornjo plast jajca. Iz filca oblikujemo lističe in jih prišijemo z navadnim vbodom. Steblo izvezemo s stebelnim vbodom. Združimo obe plasti filca in jajce obšijemo z navadnim vbodom. Uporabimo prejico v kontrastni barvi. Jajce napolnimo s polnilom in zašijemo do konca. Prišijemo še vrvico za obešanje.

